

Dorota Żuchowska

Zastosowanie metody projektów w nauczaniu języka łacińskiego i kultury antycznej

Collectanea Philologica 12, 109-117

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DOROTA ŻUCHOWSKA

Łódź

Zastosowanie metody projektów w nauczaniu języka łacińskiego i kultury antycznej

Rys historyczny

Nauczanie projektowe wprowadzono w szkołach amerykańskich jeszcze przed I wojną światową. Nowe podejście do tej metody nastąpiło na początku XX w. za sprawą publikacji Johna Deweya i Williama M. Kilpatricka, wydanej pierwotnie w języku niemieckim i zatytułowanej *Das Projektplan. Grundle- gung und Praxis* (Weimar 1935). Autorzy zaproponowali nowatorski sposób pracy z uczniami, dokonując automatycznie rozrachunku z dotychczas stosowanymi metodami. Przyświecały im idee wychowania obywatela demokra- tycznego państwa, ugruntowane na podstawie filozoficznej i politycznej. Rozwijali zatem koncepcję szkoły alternatywnej, o *stricte* pąjdocentrycznym charakterze: uczeń wpływał na formę programu nauczania, a w procesie samoorganizacji jego pracy następowało uczenie się przez działanie¹. W tak drastycznej formie metoda ta była nie do przyjęcia nawet w nowoczesnych amerykańskich placówkach. Mocno krytykowana zaistniała w wersji złago- dzonej. Z biegiem czasu zaczęła być praktykowana także i w Europie (Anglia, Dania).

W Polsce spopularyzowana została po opublikowaniu w 1930 r. książki J. Alfreda Stevensona *Metoda projektów*, ale prace nad wprowadzeniem tej metody do szkolnictwa miały już miejsce przed I wojną światową.

Aktualnie słowo „projekt” odnosi się częściej do pracy we wszelkiego rodzaju instytucjach i rozumie się przez nie „przedsięwzięcie o zaplanowa- nym charakterze, określonych celach i budżecie”². Powrót metody projektu do nauczania nasilił się po roku 1989 i pozostał w bezpośrednim związku z przemianami demokratycznymi w naszym kraju.

¹ J. Dewey, *Demokracja i wychowanie*, KiW, Warszawa 1963. Cyt. za: T. Nowacki, *O metodzie projektów*, CODN, Warszawa 1999, s. 8.

² J. Królikowski, *Pakiet edukacyjny. Europa na co dzień*, CODN, Warszawa 1997, s. 39.

Projekt jako metoda nauczania

W klasyfikacji metod projekt mieści się w grupie metod praktycznych³. Może być stosowany w nauczaniu każdego przedmiotu. Często jest wykorzystywany w celu uzupełnienia wiedzy uczniów z dziedzin, na które w programie nauczania nie ma miejsca lub jest go niewiele.

Jest on zadaniem samodzielnie realizowanym przez uczniów, wykraczającym objętością poza tradycyjną „pracę domową”, przygotowanym zaś i koordynowanym przez nauczyciela. Uczniowie wykonują projekt najczęściej w grupach, w dłuższym okresie (niekiedy nawet cały semestr), samodzielnie zdobywają i opracowują materiały, a następnie prezentują swe dzieło na *forum publicum*. Warto podkreślić, że uczniowie, gromadząc materiały do projektu, muszą samodzielnie dokonać selekcji.

Podstawą wykonania projektu jest instrukcja opracowana szczegółowo przez nauczyciela.

W metodyce wyróżnia się dwa rodzaje projektów edukacyjnych⁴:

- projekt badawczy: zebrane i usystematyzowane informacje na dany temat opracowane w formie esejów, wywiadów, rysunków, albumów itp., zaprezentowane w ustalonym miejscu i czasie;
- projekt działania lokalnego: działania podjęte i wykonane na rzecz środowiska lokalnego, którego efekty (najczęściej w formie dokumentacji) prezentowane są publicznie.

Korzyści płynące z nauczania metodą projektu:

- indywidualizacja procesu nauczania;
- poszerzenie wiedzy o zagadnienia spoza programu nauczania;
- zgłębienie, wnikliwa analiza opracowanych zagadnień;
- korzystanie z różnych źródeł informacji;
- krytyczna analiza i selekcja materiału;
- autoprezentacja;
- kształtowanie zachowań społecznych (komunikowanie się, pomoc, wspieranie się, akceptacja, argumentowanie itp.);
- wdrażanie do przyszłego życia zawodowego (planowanie pracy, przedsiębiorczość, adaptacja, elastyczność, samodzielność w podejmowaniu decyzji).

Braki metody projektów:

- mała skuteczność uczenia się na podstawie prezentacji projektów wykonanych przez innych;

³ F. Szlosek, *Wstęp do dydaktyki przedmiotów zawodowych*, Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji, Radom 1995, s. 88.

⁴ Cyt. za: K. Rau, E. Ziętkiewicz, *Jak aktywizować uczniów*, Oficyna Wydawnicza G&P, Poznań 2000, s. 66.

- ewentualne braki w prezentowanym materiale (wiedza innych zdobyta na podstawie takiej prezentacji będzie niekompletna);
- niemożliwa do realizacji, gdy: (a) podejmowane zagadnienie jest zbyt trudne lub skomplikowane; (b) źródła na dany temat są niedostępne.

Rola nauczyciela w projekcie edukacyjnym

Nauczyciel pracujący metodą projektu przestaje być jedynym ekspertem w danej dziedzinie. Przekształca się w tutora – opiekuna-doradcę. Owszem, jako inicjator całego przedsięwzięcia musi czuwać nad jego prawidłowym przebiegiem od początku, tj. od momentu opracowania instrukcji, do końca, czyli do wystawienia ocen. Praca uczniów jednak jest wykonywana poza murami szkoły, gdzie władza nauczyciela nie sięga. Z jednej strony jest to sytuacja komfortowa: uczniowie pracują samodzielnie, zdobywają umiejętności potrzebne do przyszłego życia zawodowego i społecznego, poszerzają wiedzę z danej dziedziny, a nauczyciel w tym czasie może realizować materiał narzucony przez program nauczania. Ale efekty samodzielnej pracy mogą być zaskakujące tak pozytywnie, jak i negatywnie. Dlatego podczas realizacji projektu tak ważne są konsultacje. Nauczyciel ma wówczas szansę śledzić na bieżąco poczynania podopiecznych, ci zaś nie czują się całkowicie „puszczeni samopas”, a przy okazji mogą skorzystać z fachowej porady opiekuna.

Ocena projektu

Problem oceny projektu jest wieloaspektowy. Nauczyciel musi uświadomić sobie, jaki miał cel nadrzędny, gdy rozpoczął pracę nad projektem. Dobrze byłoby mieć tę świadomość, pisząc instrukcję do projektu. Wówczas kryteria ocen zamieszczone w honorowym miejscu tejże instrukcji pomagają uczniom – wykonawcom projektu, nadążać za oczekiwaniami nauczyciela. Oczywiście, ani w trakcie realizacji projektu, ani tym bardziej przy wystawianiu oceny, kryteria te nie mogą być naginane do potrzeb żadnej ze stron. Powinny być one tak wyważone, aby został oceniony zarówno wkład pracy uczniów, umiejętności, jak i przedmiot materialny.

Kolejnym aspektem jest problem oceny pracy grupowej. Nie ma reguły: jedni proponują oceny indywidualne, inni grupowe⁵. Każdy doświadczony nauczyciel ma z pewnością wypracowane własne rozwiązania. Przy ocenach

⁵ Por. J. Królikowski, *op. cit.*, s. 64 i n.; A. Mikina, *Metoda projektów w kreowaniu postaw przedsiębiorczych uczniów*, Wydawnictwo WCDN i KP, Łódź 2000, s. 61 i n.

indywidualnych trudno przypuszczać, aby nauczyciel na podstawie kilku konsultacji był w stanie bezbłędnie oszacować wkład pracy poszczególnych członków grupy. Wówczas może być pomocna konsultacja z członkami poszczególnych grup. Współuczestnicząc w ocenie, otrzymują informację, iż ich projekt dostał 100 punktów, co jest równe ocenie bardzo dobrej. Jeśli grupa liczy 5 osób, ma do rozdysponowania 500 punktów. Uczniowie sami podejmują decyzję, w jaki sposób należy je rozdzielić między sobą. Nauczyciel według podanych punktów wystawia oceny⁶.

Projekt edukacyjny *Siedem cudów świata starożytnego*

Zagadnienie związane z tematyką projektu nie jest jednoznacznie wymienione w podstawie programowej przedmiotu o nazwie: język łaciński i kultura antyczna. Możemy jednak doszukać się pewnych asocjacji. W zadaniach szkoły czytamy m. in.: „zapoznanie uczniów z podstawowymi zagadnieniami z historii i kultury starożytnych Greków i Rzymian (wymiar podstawowy) oraz rozbudzenie wrażliwości estetycznej i zachęcanie do twórczości własnej przez obcowanie z wielkimi dziełami sztuki i literatury (wymiar poszerzony)”. Doboru treści w realizacji tych zadań dokonuje zatem nauczyciel.

Celem ogólnym opracowanego przeze mnie projektu było usystematyzowanie, poszerzenie i spopularyzowanie informacji nt. siedmiu cudów świata antycznego.

Cele szczegółowe: po cyklu zajęć poświęconych ww. tematyce uczeń powinien:

- wymienić siedem cudów świata starożytnego według listy Filona z Bizancjum oraz podać ich łacińskie nazwy;
- rozpoznać na materiale ikonograficznym ww. zabytki;
- podać wiek powstania każdego zabytku;
- wymienić najważniejsze postaci związane z legendą lub/i historią konkretnych zabytków;
- tłumaczyć opracowany na zajęciach tekst źródłowy;
- stosować w kontekście terminologię związaną z ww. tematem, np. *farologia*, *mauzoleum*, *kolos na drewnianych nogach* itp.

Przebieg projektu:

1. jednostka lekcyjna:

- a) nauczyciel przeprowadza wykład wprowadzający nt. siedmiu cudów świata antycznego:

⁶ B. Dłużniowski, *Metody aktywizujące w doskonaleniu zawodowym*, WSiP, Warszawa 1971, s. 106 i n.

- lista cudów (autor listy, wiek powstania, łacińskie nazwy cudów);
 - znaczenie liczby „7” (przykłady w różnych kulturach na przestrzeni wieków);
 - literatura przedmiotu (teksty źródłowe);
 - wykopaliska archeologiczne;
- b) uczniowie dzielą się na sześć grup; wybierają lidera grupy na czas projektu;
- c) każda grupa otrzymuje od nauczyciela kserokopię oryginalnego tekstu nt. cudów świata;
- d) przedstawiciel (lider) grupy losuje spośród następujących tematów zadanie do wykonania przez grupę: (1) prezentacja multimedialna; (2) forma plastyczna; (3) gra planszowa; (4) krzyżówki; (5) forma literacka; (6) folder biura podróży.
- e) nauczyciel przedstawia instrukcję do projektu.

Instrukcja do projektu:

1. Tematyka projektu: wybrane przez grupę cuda świata. Każda z grup podejmuje decyzję, których cudów świata będzie dotyczyła jej prezentacja. Może to być wybrany jeden z cudów, kilka lub wszystkie. Grupa formułuje temat prezentacji.
2. Forma i sposób prezentacji: określone w instrukcjach szczegółowych dla poszczególnych grup (załącznik 1).
3. Źródła: dowolne publikacje literackie, ikonograficzne i medialne.
4. Termin prezentacji: Uroczyste podsumowanie pracy nad projektem wraz z prezentacją wybranych prac na forum szkoły.
5. Czas prezentacji: 5–10 min.
6. Konsultacje: liderzy grup zobowiązani są do konsultacji z nauczycielem w następujących terminach: W czasie konsultacji lider zdaje krótkie sprawozdanie z przebiegu pracy nad projektem oraz dokonuje procentowej oceny zaangażowania w pracę członków swojej grupy (załącznik 3). Niezgłoszenie się lidera (lub na innego członka grupy w zastępstwie) na konsultacje wpłynie negatywnie na ocenę projektu. Nauczyciel, oceniając pracę całej grupy, może różnicować oceny dla jej poszczególnych członków na podstawie oceny lidera grupy.
7. Kryteria oceny: załącznik 2.

Załącznik 1. Instrukcje szczegółowe

1. Prezentacja multimedialna powinna zawierać:
 - podstawowe (nie szczegółowe) informacje na wybrany przez grupę temat;
 - fotografie przedstawiające rekonstrukcje oraz stan aktualny zabytku;

- informacje nt. wykopalisk archeologicznych związanych z danym zabytkiem.
2. Forma plastyczna powinna zawierać:
 - minimum dwa plakaty o wymiarach A2 oraz dwa o wymiarach A4, wykonane dowolną techniką;
 - jedną inną dowolną formę plastyczną, np. makietę, rzeźbę itp.;
 - wszystkie wykonane przez grupę formy plastyczne powinny zawierać krótki opis zabytku (nazwa, wiek powstania, umiejscowienie itp.).
 3. Gra planszowa:
 - forma: adaptacja znanej gry lub pomysł autorski;
 - treść: podstawowe informacje (nie szczegóły) na wybrany przez grupę temat;
 - wykonawstwo: należy opracować i wykonać: (a) instrukcję przebiegu gry; (b) wszystkie elementy gry; (c) opakowanie zawierające nazwę i/lub logo gry;
 - prezentacja: członkowie grupy dokonują publicznego pokazu przebiegu gry lub jej sekwencji.
 4. Krzyżówki:
 - treść: podstawowe (nie szczegółowe) informacje na wybrany przez grupę temat;
 - forma: dwie krzyżówki o wymiarach A2 oraz dwa o wymiarach A4;
 - technika: krzyżówki duże powinny być wykonane na kartonach, małe zaś zaprezentowane w postaci multimedialnej;
 - rozwiązania hasel należy zamieścić na osobnych arkuszach;
 - prezentacja: grupa demonstruje wszystkie krzyżówki, natomiast jedną wybraną rozwiązuje klasa przy pomocy członków grupy.
 5. Forma literacka:
 - forma: opowiadanie, esej (minimum 250 słów) bądź forma poetycka (minimum 25 wersów) na wybrany przez grupę temat;
 - wykonawstwo: wydruk komputerowy;
 - prezentacja: przedstawiciel (przedstawiciele) grupy publicznie prezentuje efekt pracy grupy.
 6. Folder biura podróży powinien zawierać:
 - katalog (minimum 4 strony B5) z ilustracjami (technika dowolna) oraz ogólnym (nie szczegółowym) opisem wybranych przez grupę obiektów;
 - przykładowe ulotki zachęcające do korzystania z usług hipotetycznego biura podróży. Należy podać: (a) nazwę biura; (b) adres; (c) logo; (d) itp. informacje.

Załącznik 2. Kryteria oceny pracy projektowej

Lp.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium	Maksymalna liczba punktów	Punkty otrzymane
1.	Sformułowanie tematu	precyzyjne sformułowanie tematu pracy	1	
2.	Opracowanie materiałów	– inicjatywa w poszukiwaniu i doborze informacji;	2	
		– selekcja informacji;	2	
		– krytyczna ocena informacji;	2	
		– przetwarzanie informacji.	2	
3.	Prezentacja	– profesjonalizm;	3	
		– tempo (przestrzeganie wyznaczonego czasu);	2	
		– płynność i biegłość wypowiedzi;	1	
		– poprawność językowa;	2	
		– użycie właściwej terminologii;	2	
		– wzbudzenie zainteresowania.	1	
4.	Dzielo	– zawartość merytoryczna;	3	
		– spełnienie wymagań formalnych zawartych w instrukcji szczegółowej;	3	
		– oryginalność i innowacyjność pracy;	2	
		– walory estetyczne;	2	
		– samodzielność wykonania.	2	
5.	Praca w grupie	– uczestnictwo w konsultacjach;	2	
		– zaangażowanie w pracę nad projektem;	1	
		– współpraca.	1	
		RAZEM	36	

Maksymalna liczba punktów – 36; celujący 36–34; bardzo dobry 33–29; dobry 28–22; dostateczny 21–15; dopuszczający 14–10; niedostateczny 9 i poniżej.

Załącznik 3. Arkusz konsultacji

Klasa

Forma prezentacji

Imię i nazwisko lidera

Skład grupy: imiona i nazwiska	Data	Ocena	Podpis lidera
	13.12		
	24.01		
	14.02		
	13.12		
	24.01		
	14.02		
	13.12		
	24.01		
	14.02		
	13.12		
	24.01		
	14.02		
	13.12		
	24.01		
	14.02		

Uwaga: ocena końcowa jest średnią ważoną następujących ocen: 1 – ocena za tłumaczenie tekstu; 2 – ocena za pracę projektową; 3 – ocena za test końcowy obejmujący informacje nt. wszystkich cudów świata.

2. jednostka lekcyjna:

- uczniowie tłumaczą otrzymane fragmenty tekstów oryginalnych;
- nauczyciel omawia prace uczniów, następnie wystawia oceny częściowe;

3. i 4. jednostka lekcyjna:

- prezentacja prac projektowych.

5. jednostka lekcyjna:

- przeprowadzenie 15–20 minutowego testu sprawdzającego wiedzę uczniów z zakresu siedmiu cudów świata antycznego.

6. jednostka lekcyjna:

- omówienie projektu;
- wystawienie ocen końcowych.

Podsumowanie

Nad metodą projektu edukacyjnego pracowałam wiele razy. Jednak projekt nt. siedmiu cudów świata dostarczył mnie i moim podopiecznym wyjątkowych doznań. Na pewno było to związane przede wszystkim z publiczną prezentacją

dorobku, gdy wśród widowni zasiadło wielu dostojnych gości spoza szkoły. Myślę, że przyczyniła się do tego również sama tematyka. Całkowicie niespodziewanym dopełnieniem naszego przedsięwzięcia stała się inicjatywa, z którą międzynarodowa Fundacja New Open World wystąpiła ok. pół roku po podsumowaniu pracy nad naszym projektem: wybór siedmiu cudów świata współczesnego. Sądzę, że moi uczniowie po tym cyklu zajęć są odpowiednio przygotowani do uczestnictwa w takiej debacie.

The method of project in teaching Latin and ancient culture

Summary

The article contains the description of an educational project upon the topic: *Seven Wonders of the Ancient Times* (the author has run the classes with this method at 24 Secondary School in Łódź in the school year of 2006/2007). In the article there are: aims, particular parts of doing the project, instructions, criteria of the project evaluation and a pattern of a consulting paper sheet. The introduction presents how the method was used in the didactic teaching process throughout history, concentrates on its good and bad sides. Moreover, the author estimates a general problem of project paper evaluation.